

Citiranje literature u naučnom radu

Nataša Milić

1. ŠTA ZNAČI CITIRANJE LITERATURE?

Citiranje literature predstavlja standardizovan metod prikazivanja izvora informacija i ideja koje se koriste u pisanju naučnog rada, i to na jedinstveni način koji identifikuje njihove izvore.

Dakle, direktni navodi, činjenice i prikazi, kao i ideje i teorije, kako iz objavljenih, tako i neobjavljenih radova, moraju uvek biti citirani.

2. ZAŠTO CITIRATI LITERATURU?

Postoje tri osnovna razloga zašto treba citirati literaturu koja se koristi pri pisanju naučnog rada:

- Da bi se prikazale zasluge autora drugih radova, bilo da se autor sa njima slaže ili ne. Kada se koriste reči drugih autora, to se mora naznačiti korišćenjem navodnika i citiranjem.
- Da bi se čitaocima pokazao materijal na kome je bazirana analiza, diskusija ili zaključci.
- Da bi se pokazalo čitaocima kako mogu da dođu do materijala koji je korišćen, kako bi mogli da ga ispituju i sami. Njihovo interesovanje može biti u smislu potvrde autorovog rada, njegovog opoziva ili prosto daljeg istraživanja teme.

Citiranje literature, dakle, potpuno opisuje izvore podataka naučnog rada. Ovo je veoma važno sa stanovišta akademskog integriteta i to iz više razloga.

Prvo, pravilno citiranje, deli zasluge svim autorima. Neke pripadaju samom autoru rada za njegov originalni doprinos, zašta autor treba da preuzme punu odgovornost. Neke zasluge pripadaju drugim autorima za njihove reči, ideje, podatke, crteže ili bilo koji drugi vid doprinosa radu. Čitaocima to treba staviti do znanja, otvoreno i eksplicitno.

Drugo, ukoliko se autor oslanja na rad drugih autora kako bi objasnio svoju temu ili dokumentovao svoje zaključke, mora tačno da objasni koja je literatura korišćena. Jedini izuzetak je „opštepoznata informacija“ koju svako ko se bavi naznačenom oblasti jasno razume i kojoj nije potrebno dodatno objašnjenje.

Treće, čitaoca može da interesuje određeno pitanje o kome je pisano. Citiranje literature treba da ga vodi do pravog izvora, bilo da su to knjige, stručni časopisi, intervjui, veblokacije, arhivski dokumenti, pesme ili slike. Ovakvo navođenje literature ima nekoliko ciljeva. Skeptični čitaoci mogu da sumnjaju u autorov rad i njegove zaključke. Drugi mogu jednostavno želeti da zaključke provere ili da urade svoje istraživanje na tu temu. Citiranje im mora pokazati način na koji to mogu da urade.

Ono čemu citiranje ne treba da služi, jeste prosto “paradiranje” znanjem, tj. prikazivanje znanja bez njegove prave podele sa čitaocem. U suprotnom, rad bi služio veličanju njegovog autora, a ne širenju znanja iz prikazane oblasti.

Pored ovog pitanja stila (i dobrih manira) u citiranju literature, postoji i problem poštenja. *Citiranje ne treba nikada da zavede čitaoca.* Postoje mnogi načini pogrešnog upućivanja čitalaca, a tačno citiranje treba upravo da ih izbegne. Na primer, autor ne treba da navodi da je pročitao knjige ili članke kada to zapravo nije. Čitaoci ne treba da provedu dane tražeći originalne dokumente kada je autor to zapravo pročitao u objavljenoj knjizi ili stručnom časopisu, ili kada je “pozajmio” citat od autora koji je zaista proučio originale. Naravno, citiranje autora u ovom problemu je ispravan i korektan način.

Pravilno citiranje treba da otkrije autorove izvore, ne da ih sakrije. Ono treba da pošteno prikaže istraživanje koje je sprovedeno. To znači da treba da pruži zasluge svim autorima, prikaže materijal na kome je zasnovan rad i sprovede čitaoca do korišćenog materijala kako bi ga oni dalje istražili. Ovakav način citiranja tačno odražava rad samog autora (kao i rad drugih autora na tu temu), uz lako moguću proveru osnovanosti njegovih argumenata.

Citiranje literature obezbeđuje bibliografsku informaciju (autor, naslov, godina publikacije, broj stranice, i dr.) o izvoru jedne ideje. Citiranjem autor rada daje zasluge autorima ideja koje je koristio u svojoj publikaciji. Citiranje obezbeđuje čitaocima da shvate identitet izvora ideja sadržanih u dokumentu koji čitaju, kako bi mogli da repliciraju istraživački proces ukoliko žele.

3. PRAVILA CITIRANJA LITERATURE

Citiranju literature potrebno je posvetiti veliku pažnju zbog mogućih netačnih navoda. Podatak o citiranoj referenci u radu se pojavljuje obavezno dva puta. Prvi put u tekstu rada, a drugi put u popisu korišćene literature. Svaki spomenuti izvor podataka koji je naveden u radu mora se navesti i u literaturi, isto tako, ne može se referenca navesti u popisu literature a da nije spomenuta u tekstu. Iz originalnih izvora treba prepisati sve potrebne podatke i iste naknadno još jednom proveriti. Nakon što je rad objavljen vrlo često se autor i mnogi drugi čitaci obraćaju ovom poglavlju u kome traže nove (i stare) podatke o ranije izdanim radovima na pojedinu temu.

Lista referenci na kraju rada mora da sadrži sve detalje svih citata iz teksta.

4. SISTEMI CITIRANJA LITERATURE

Postoji više prihvaćenih sistema citiranja literature. Pojedine nauke, prema svojim potrebama, oblikuju citiranje literature iz različitih izvora gradeći svaka svoje standarde (Chicago, Harvard, Turabian, APA-American Psychological Association, MLA-Modern Language Association, AMA-American Medical Association i dr.). Svaki od postojećih sistema citiranja ima svoje prednosti i mane, a svaki časopis je opredeljen za neki od njih. Međutim, svima je zajedničko citiranje tačnih podataka i **jednoobraznost**.

5. BIRATI IZMEĐU DVA SISTEMA CITIRANJA LITERATURE?

Postoje dva glavna sistema citiranja literature koja se koriste u većini časopisa i knjiga iz oblasti medicine. To su **Vankuverski** i **Harvardski** sistem citiranja literature. Međutim, treba napomenuti da mnogi časopisi imaju i svoj lični stil koji uvodi i specifične varijacije u ove opšte standarde.

5.1. Vankuverski sistem (tzv. autor-broj sistem).

Vankuverski sistem je dobio ime prema radnoj grupi – Međunarodnom udruženju urednika medicinskih časopisa (*International Committee of Medical Journal Editors – ICMJE*)¹, čiji je prvi sastanak održan u Vankuveru 1978. godine.

Vankuverska pravila propisuju *numerički* način citiranja, a format referenci preporučila je Nacionalna medicinska biblioteka Sjedinjenih američkih država (National Library of Medicine)². Ova pravila usvojilo je Međunarodno udruženje urednika medicinskih časopisa (ICMJE) kao deo *jednoobraznih zahteva za pripremu rukopisa koji se podnose biomedicinskim časopisima*.

Reference su označene arapskim brojevima u zagradi i to prema redosledu pojavljivanja u tekstu:

«Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok smrtnosti u većini razvijenih zemalja (1) kao i značajan uzrok invalidnosti, gubitka radne sposobnosti, prevremene smrtnosti i sve većih troškova zdravstvene zaštite (2-5).»

Ako se neka referenca citira i kasnije u tekstu, ima isti redni broj:

«što pokazuje da je velika smrtnost od kardiovaskularnih bolesti (1)»

U tekstu se može navesti i autor u slučaju kada treba naglasiti baš određenog autora:

«Brown (2) je pokazao da...»

U konačnom spisku literature, reference se ređaju u nizu prema redosledu (broju) njihovog prvog pojavljivanja u tekstu:

1. Smith SD, Jones AD. Organ donation. N Engl J Med. 2001;657:230-5.
2. Brown JG. Asphyxiation. Med J Aust. 2003; 432:120-4.

U ovom sistemu citiranja literature, veoma je važno da se pravilno koristi interpunkcija i da je redosled prikazanih detalja reference ispravan:

¹ Grupa urednika medicinskih časopisa poznata kao Vankuverska grupa, kasnije nazvana *International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE)* koja je ustanovila obrazac za naučne radove koji se podnose medicinskim časopisima.

² Deo Nacionalnih instituta za zdravlje SAD sa najvećom i najobimnijom kolekcijom medicinskih časopisa i knjiga iz celog sveta. Osnovao je, tokom tridesetogodišnjeg perioda (1864-1895), Džon Šou Bilings (*John Shaw Billings*, 1864-1913) u vreme kada je bio urednik u odeljenju Opšte hirurgije. Veći deo ove kolekcije dostupan je *onlajn*, tj. u realnom vremenu. U njoj se nalazi organizacioni okvir Medlajna i Nacionalne mreže medicinskih biblioteka. Detaljnije na <http://www.nlm.nih.gov/>.

Primer **osnovne strukture reference** za standardni članak u časopisu:

Prezime autora inicijali, Prezime autora inicijali. Naslov članka. Naziv časopisa [skraćen]. Godina publikacije; broj volumena (broj sveske): brojevi stranica.

Mochi M, Sangiorgi S, Cortelli P, Carelli V, Scapoli C, Crisci M, et al. Testing models for genetic determination in migraine. *Cephalalgia*. 1993;13:389-94.

Navode se svi autori, a ukoliko ih je preko šest, navodi se prvih šest i dodaje «et al» ili «i dr».

Za naslove časopisa koriste se skraćenice prema Listi indeksiranih časopisa³ (*List of Journals Indexed for Medline*) Indeks Medikusa⁴ (*Index Medicus*). Srpski časopisi koji se ne indeksiraju u ovoj publikaciji skraćuju se na osnovu Liste skraćenih naslova srpskih serijskih publikacija (www.scindeks.nb.rs).

Prednosti i mane: Glavna prednost ovog sistema je jednostavnost referenci u tekstu, a nedostatak je otežano ubacivanje ili izbacivanje novih referenci.

U sistemu citiranja koji koristi arapske cifre za označavanje određene reference u tekstu broj reference se piše, pre ili posle interpunkcijskog znaka, u zagradi: (1), [1], ili kao superskript: ¹.

5.2. Harvardski sistem (tzv. autor-datum sistem)

Harvardskim sistemom se propisuje navođenje prezimena autora i godine publikacije (npr. Smith, 2007) u samom tekstu, poželjno, ali ne i obavezno, na kraju rečenice. Prezime i godina treba da su u zagradi ukoliko prezime ne predstavlja deo rečenice. Ako postoje dva autora potrebno je upisati prezimena oba (bez inicijala) i godinu (npr. Smith and Mauri, 2007). Ako ih ima više upisuje se samo prezime prvog autora i dodaje rečca «i dr» (i drugi) za domaću literaturu ili «et al» (i drugi) za literaturu na engleskom jeziku.

«Procena zdravstvene tehnologije sumira informacije sagledavanjem različitih aspekta povezanih sa zdravstvenom tehnologijom jednim sistematskim, transparentnim i nepristrasnim pristupom (Antila, et al. 2007). Danas ona predstavlja i važan most između naučne paradigme i paradigme zdravstvene politike (Battista and Hodge, 1995).»

³ Lista indeksiranih časopisa koja pruža bibliografske informacije o časopisima iz kojih su potekli članci indeksirani prema MeSH rečniku i citirani na Medlajnu. Detaljniji bibliografski podaci i informacije o indeksiranju časopisa mogu se naći u LocatorPlus NLM's onlajn katalogu, na <http://locatorplus.gov> kao i u NLM katalogu, an Entrez database, na <http://www.nlmcatalog.nlm.nih.gov>. Lista indeksiranih časopisa iz 2008. godine sadrži 5,246 naslova indeksiranih za Medlajn, citiranih abecednim redom skraćenih naziva časopisa praćenih punim nazivima istih.

⁴ Sistem za pretraživanje i pronalaženje bibliografskih informacija koji održava Nacionalna medicinska biblioteka. U sistemu su zapisani naslovi i autori originalnih članaka i nazivi brojnih biomedicinskih časopisa, bilo da se izdaju na engleskom ili nekom drugom jeziku, počevši od 1879. godine. Te godine je lekar i bibliotekar Džon Šou Bilings (*John Shaw Billings*, 1838-1913) osnovao "Kataloški indeks" Nacionalne medicinske biblioteke. Dugi niz godina Indeks medikus je štampan u mesečnim, kvartalnim i godišnjim volumenima. Danas mu se, u realnom vremenu, može prići na adresi <http://www.nlm.nih.gov> (Veb lokacija Nacionalne medicinske biblioteke).

Pri citiranju dve ili više referenci istog autora iz iste godine, na prvom citiranom mestu u tekstu, uz godinu publikovanja, dodaje se «a», zatim «b», itd.

«Suočavamo se sa činjenicom da kardiovaskularne bolesti izazivaju skoro polovinu svih smrtnih ishoda u razvijenom svetu (Morrow, 2008a). Najčešći oblik srčane bolesti je ishemijska bolest srca koja predstavlja i vodeći uzrok smrtnosti širom sveta (Morrow, 2008b).«

U spisku literature treba navesti sve autore, ako ih je 6 i manje, uz dodavanje navedenih slova iza godine. U konačnom spisku literature, redosled referenci se navodi abecednim redosledom, prema prezimenu prvog autora:

1. Ardissino D, Cavallini C, Bramucci E, et al (2004). Sirolimus-eluting vs uncoated stents for prevention of restenosis in small coronary arteries. JAMA 292(22):2727-34.
2. Bavry AA, Bhatt DL (2008). Appropriate use of drug-eluting stents: balancing the reduction in restenosis with the concern of late thrombosis. Lancet 371: 2134-43.
3. Colombo A, Drzewiecki J, Banning A, et al (2003). Randomized study to assess the effectiveness of slow- and moderate-release polymer- based paclitaxel-eluting stents for coronary artery lesions. Circulation 108(7):788-794.

Prednosti i mane: Reference nisu numerisane, pa se relativno lako mogu ubaciti, odnosno izbaciti iz teksta, ali je komplikovano navođenje referenci u tekstu, kao i njihovo pronalaženje u popisu literature.

5.3. Kombinovani sistem

Ovaj sistem predstavlja kombinaciju prethodna dva, numeričkog i abecednog sistema, prema kome se redosled referenci u spisku literature pravi prema abecedi prezimena prvog autora, uz istovremeno označavanje rednog broja koji se uz odgovarajući citat navodi u tekstu.

Prednosti i mane: Ovaj sistem je kraći od Harvardskog. Reference se takođe moraju tražiti po abecednom redu u popisu literature, ali je kraće navođenje referenci u tekstu koje su numerisane.

6. PRIMERI CITIRANJA LITERATURE PREMA VANKUVERSKOM SISTEMU

Prikazani stil *jednoobraznih zahteva za pripremu rukopisa koji se podnose biomedicinskim časopisima* zasnovan je na formatima koji koriste Nacionalna medicinska biblioteka SAD i Indeks Medikus. Naslovi časopisa se skraćuju na način koji se koristi u Indeks Medikusu (konsultovati listu časopisa indeksiranih u Indeks Medikusu koja se objavljuje kao posebno godišnje izdanje biblioteke, kao i listu skraćenica u januarskom izdanju Indeks Medikusa. Lista se takođe može dobiti preko veb lokacije⁵ biblioteke (<http://www.nlm.nih.gov>).

⁵ Skup tekstualnih zapisa i/ili slika koji se po pravilu odnose na istu temu, dostupan putem interneta unošenjem adrese lokacije, poznate kao jedinstvena adresa resursa (URL, engl. *uniform resource locator*) ili korišćenjem hiper veze sa druge lokacije.

Nacionalna medicinska biblioteka SAD daje prikaz različitih tipova referenci koje se mogu citirati, a koji je usvojilo Međunarodno udruženje urednika medicinskih časopisa, smatrajući ga autoritativnim načinom citiranja medicinske literature:

(Napomene su dodate samo tamo gde se način prikazivanja razlikuje od onog koji koristi u Nacionalna medicinska biblioteka SAD.)

6.1. Članci u časopisu

1. Standardni članak u časopisu

Navesti prvih šest autora i dodati «et al» (napomena: NLM - *National Library of Medicine* sada navodi sve autore)

Halpern SD, Ubel PA, Caplan AL. Solid-organ transplantation in HIV-infected patients. *N Engl J Med*. 2002 Jul 25;347(4):284-7.

Kao opcija: ukoliko časopis ima kontinuiranu paginaciju u celom volumenu (kao što većina medicinskih časopisa ima) mesec i broj se mogu izostaviti.

Halpern SD, Ubel PA, Caplan AL. Solid-organ transplantation in HIV-infected patients. *N Engl J Med*. 2002;347:284-7.

Moguće je dodati i jedinstveni broj u bazi podataka za citat:

Halpern SD, Ubel PA, Caplan AL. Solid-organ transplantation in HIV-infected patients. *N Engl J Med*. 2002 Jul 25;347(4):284-7. Cited in PubMed; PMID 12140307.

Više od šest autora:

Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations after cortical contusion injury. *Brain Res*. 2002;935(1-2):40-6.

2. Organizacija kao autor

Diabetes Prevention Program Research Group. Hypertension, insulin, and proinsulin in participants with impaired glucose tolerance. *Hypertension*. 2002;40(5):679-86.

3. I autor (kao osoba) i organizacija kao autor (ovaj primer ne odgovara NISO standardima)

Vallancien G, Emberton M, Harving N, van Moorselaar RJ; Alf-One Study Group. Sexual dysfunction in 1,274 European men suffering from lower urinary tract symptoms. *J Urol*. 2003;169(6):2257-61.

4. Nisu navedeni autori

21st century heart solution may have a sting in the tail. *BMJ*. 2002;325(7357):184.

5. Članak koji nije na engleskom jeziku

(Napomena: NLM prevodi naslov na engleski jezik, prilaže prevod u kvadratnoj zagradi i dodaje skraćenu jezičku oznaku)

Ellingsen AE, Wilhelmsen I. Sykdomsangst blant medisin- og jusstudenter. Tidsskr Nor Laegeforen. 2002;122(8):785-7.

6. Volumen sa suplementom

Geraud G, Spierings EL, Keywood C. Tolerability and safety of frovatriptan with short- and long-term use for treatment of migraine and in comparison with sumatriptan. Headache. 2002;42 Suppl 2:S93-9.

7. Sveska sa suplementom

Glauser TA. Integrating clinical trial data into clinical practice. Neurology. 2002;58(12 Suppl 7):S6-12.

8. Volumen u delovima

Abend SM, Kulish N. The psychoanalytic method from an epistemological viewpoint. Int J Psychoanal. 2002;83(Pt 2):491-5.

9. Sveska u delovima

Ahrar K, Madoff DC, Gupta S, Wallace MJ, Price RE, Wright KC. Development of a large animal model for lung tumors. J Vasc Interv Radiol. 2002;13(9 Pt 1):923-8.

10. Sveska bez volumena

Banit DM, Kaufer H, Hartford JM. Intraoperative frozen section analysis in revision total joint arthroplasty. Clin Orthop. 2002;(401):230-8.

11. Bez volumena i sveske

Outreach: bringing HIV-positive individuals into care. HRSA Careaction. 2002 Jun:1-6.

12. Paginacija rimskim brojevima

Chadwick R, Schuklenk U. The politics of ethical consensus finding. Bioethics. 2002;16(2):iii-v.

13. Naveden tip članka ukoliko je potrebno

Tor M, Turker H. International approaches to the prescription of long-term oxygen therapy [letter]. Eur Respir J. 2002;20(1):242.

Lofwall MR, Strain EC, Brooner RK, Kindbom KA, Bigelow GE. Characteristics of older methadone maintenance (MM) patients [abstract]. Drug Alcohol Depend. 2002;66 Suppl 1:S105.

14. Članak koji sadrži skraćene delove

Feifel D, Moutier CY, Perry W. Safety and tolerability of a rapidly escalating dose-loading regimen for risperidone. J Clin Psychiatry. 2002;63(2):169. Retraction of: Feifel D, Moutier CY, Perry W. J Clin Psychiatry. 2000;61(12):909-11.

15. Skraćen članak

Feifel D, Moutier CY, Perry W. Safety and tolerability of a rapidly escalating dose-loading regimen for risperidone. *J Clin Psychiatry*. 2000;61(12):909-11. Retraction in: Feifel D, Moutier CY, Perry W. *J Clin Psychiatry*. 2002;63(2):169.

16. Članak koji je ponovo objavljen sa korekcijama

Mansharamani M, Chilton BS. The reproductive importance of P-type ATPases. *Mol Cell Endocrinol*. 2002;188(1-2):22-5. Corrected and republished from: *Mol Cell Endocrinol*. 2001;183(1-2):123-6.

17. Objavljen članak sa greškom

Malinowski JM, Bolesta S. Rosiglitazone in the treatment of type 2 diabetes mellitus: a critical review. *Clin Ther*. 2000;22(10):1151-68; discussion 1149-50. Erratum in: *Clin Ther* 2001;23(2):309.

18. Članak objavljen elektronski pre štampane verzije

Yu WM, Hawley TS, Hawley RG, Qu CK. Immortalization of yolk sac-derived precursor cells. *Blood*. 2002 Nov 15;100(10):3828-31. Epub 2002 Jul 5.

6.2. Knjige i druge monografije

19. Autor je osoba(e)

Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. *Medical microbiology*. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.

20. Urednik(ci) kao autori

Gilstrap LC 3rd, Cunningham FG, VanDorsten JP, editors. *Operative obstetrics*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill; 2002.

21. Autor(i) i urednik(ci)

Breedlove GK, Schorfheide AM. *Adolescent pregnancy*. 2nd ed. Wiecezorek RR, editor. White Plains (NY): March of Dimes Education Services; 2001.

22. Organizacija(e) kao autor

Royal Adelaide Hospital; University of Adelaide, Department of Clinical Nursing. *Compendium of nursing research and practice development, 1999-2000*. Adelaide (Australia): Adelaide University; 2001.

23. Poglavlje u knjizi

Meltzer PS, Kallioniemi A, Trent JM. Chromosome alterations in human solid tumors. In: Vogelstein B, Kinzler KW, editors. *The genetic basis of human cancer*. New York: McGraw-Hill; 2002. p. 93-113.

24. Saopštenja sa sastanaka

Harnden P, Joffe JK, Jones WG, editors. *Germ cell tumours V. Proceedings of the 5th Germ Cell Tumour Conference*; 2001 Sep 13-15; Leeds, UK. New York: Springer; 2002.

25. Članci sa konferencija

Christensen S, Oppacher F. An analysis of Koza's computational effort statistic for genetic programming. In: Foster JA, Lutton E, Miller J, Ryan C, Tettamanzi AG, editors. Genetic programming. EuroGP 2002: Proceedings of the 5th European Conference on Genetic Programming; 2002 Apr 3-5; Kinsdale, Ireland. Berlin: Springer; 2002. p. 182-91.

26. Naučna ili tehnička saopštenja

Izdanja sponzorskih agencija:

Yen GG (Oklahoma State University, School of Electrical and Computer Engineering, Stillwater, OK). Health monitoring on vibration signatures. Final report. Arlington (VA): Air Force Office of Scientific Research (US), Air Force Research Laboratory; 2002 Feb. Report No.: AFRLSRBLTR020123. Contract No.: F496209810049.

Izdanja izvršnih agencija:

Russell ML, Goth-Goldstein R, Apte MG, Fisk WJ. Method for measuring the size distribution of airborne Rhinovirus. Berkeley (CA): Lawrence Berkeley National Laboratory, Environmental Energy Technologies Division; 2002 Jan. Report No.: LBNL49574. Contract No.: DEAC0376SF00098. Sponsored by the Department of Energy.

27. Disertacija

Borkowski MM. Infant sleep and feeding: a telephone survey of Hispanic Americans [dissertation]. Mount Pleasant (MI): Central Michigan University; 2002.

28. Patent

Pagedas AC, inventor; Ancel Surgical R&D Inc., assignee. Flexible endoscopic grasping and cutting device and positioning tool assembly. United States patent US 20020103498. 2002 Aug 1.

6.3. Drugi objavljeni materijal

29. Članak u novinama

Tynan T. Medical improvements lower homicide rate: study sees drop in assault rate. The Washington Post. 2002 Aug 12;Sect. A:2 (col. 4).

30. Audiovizuelni materijal

Chason KW, Sallustio S. Hospital preparedness for bioterrorism [videocassette]. Secaucus (NJ): Network for Continuing Medical Education; 2002.

31. Pravni akti

Zakonski propisi:

Veterans Hearing Loss Compensation Act of 2002, Pub. L. No. 107-9, 115 Stat. 11 (May 24, 2001).

Zakon koji jos uvek nije usvojen:

Healthy Children Learn Act, S. 1012, 107th Cong., 1st Sess. (2001).

Zbirka relevantnih uredbi na saveznom nivou:

Cardiopulmonary Bypass Intracardiac Suction Control, 21 C.F.R. Sect. 870.4430 (2002).

Rasprava na skupstinskom odboru:

Arsenic in Drinking Water: An Update on the Science, Benefits and Cost: Hearing Before the Subcomm. on Environment, Technology and Standards of the House Comm. on Science, 107th Cong., 1st Sess. (Oct. 4, 2001).

32. Mapa

Pratt B, Flick P, Vynne C, cartographers. Biodiversity hotspots [map]. Washington: Conservation International; 2000.

33. Rečnici i slične reference

Dorland's illustrated medical dictionary. 29th ed. Philadelphia: W.B. Saunders; 2000. Filamin; p. 675.

6.4. Neobjavljeni materijal

34. U štampi

(napomena: NLM radije koristi "predstojeći" jer neće svi članci biti štampani)

Tian D, Araki H, Stahl E, Bergelson J, Kreitman M. Signature of balancing selection in Arabidopsis. Proc Natl Acad Sci U S A. In press 2002.

6.5. Elektronski materijal

35. CD-ROM

Anderson SC, Poulsen KB. Anderson's electronic atlas of hematology [CD-ROM]. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2002.

36. Članak u časopisu na internetu

Abood S. Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs [serial on the Internet]. 2002 Jun [cited 2002 Aug 12];102(6):[about 3 p.]. Available from: <http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>

37. Monografija na internetu

Foley KM, Gelband H, editors. Improving palliative care for cancer [monograph on the Internet]. Washington: National Academy Press; 2001 [cited 2002 Jul 9]. Available from: <http://www.nap.edu/books/0309074029/html/>.

38. Veb lokacija

Cancer-Pain.org [homepage on the Internet]. New York: Association of Cancer Online Resources, Inc.; c2000-01 [updated 2002 May 16; cited 2002 Jul 9]. Available from: <http://www.cancer-pain.org/>.

39. Deo veb lokacije

American Medical Association [homepage on the Internet]. Chicago: The Association; c1995-2002 [updated 2001 Aug 23; cited 2002 Aug 12]. AMA Office of Group Practice Liaison; [about 2 screens]. Available from: <http://www.ama-assn.org/ama/pub/category/1736.html>

40. Baza podataka na internetu

Otvorena baza podataka:

Who's Certified [database on the Internet]. Evanston (IL): The American Board of Medical Specialists. c2000 - [cited 2001 Mar 8]. Available from: <http://www.abms.org/newsearch.asp>

Zatvorena baza podataka:

Jablonski S. Online Multiple Congenital Anomaly/Mental Retardation (MCA/MR) Syndromes [database on the Internet]. Bethesda (MD): National Library of Medicine (US). c1999 [updated 2001 Nov 20; cited 2002 Aug 12]. Available from: http://www.nlm.nih.gov/archive//20061212/mesh/jablonski/syndrome_title.html

41. Deo baze podataka na internetu

MeSH⁶ Browser [database on the Internet]. Bethesda (MD): National Library of Medicine (US); 2002 - [cited 2003 Jun 10]. Meta-analysis; unique ID: D015201; [about 3 p.]. Available from: <http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>

6.4. Razlike između Vankuverskog i Harvardskog sistema citiranja literature

(za najčešće korišćene citate)

6.4.1. Članci u časopisu

Standardni članak u časopisu

Gao SR, McGarry M, Ferrier TL, Pallante B, Gasparrini B, Fletcher JR, et al. Effect of cell confluence on production of cloned mice using an inbred embryonic stem cell line. *Biol Reprod.* 2003;68(2):595-603.

Gao SR, McGarry M, Ferrier TL, Pallante B, Gasparrini B, Fletcher JR, et al (2003). Effect of cell confluence on production of cloned mice using an inbred embryonic stem cell line. *Biol Reprod.* 68(2):595-603.

Organizacija kao autor

WHO collaborative study team on the role of breastfeeding on the prevention of infant mortality. Effect of breastfeeding on infant and child mortality due to infectious diseases in less developed countries: a pooled analysis. *Lancet.* 2000; 355:451-5.

⁶ Fonetski transkribovan akronim za kontrolisani rečnik medicinskih predmetnih naslova (*MeSH*) korišćen u Nacionalnoj medicinskoj biblioteci SAD za sakupljanje unosa u Indeksu medikusu. Meš-naslovi su izvedeni iz ključnih reči navedenih u sažecima radova publikovanih u indeksiranim časopisima. Neki časopisi uključuju, umesto ključnih reči, samo Meš-naslove zajedno sa strukturisanim sažecima publikovanih radova, obezbeđujući na taj način brzu pretragu i pronalaženje preciznih informacija. Detaljnije na <http://www.nlm.nih.gov/mesh/meshhome.html>.

WHO collaborative study team on the role of breastfeeding on the prevention of infant mortality (2000). Effect of breastfeeding on infant and child mortality due to infectious diseases in less developed countries: a pooled analysis. Lancet 355:451-5.

Nisu navedeni autori

Coffe drinking and cancer of the pancreas [editorial]. BMJ. 1981;283:628.

Coffe drinking and cancer of the pancreas [editorial] (1981). BMJ 283:628.

Volumen sa suplementom

Magni F, Rossoni G, Berti F. BN-52021 protects guinea pig heart anaphylaxis. Pharmacol Res Commun. 1988; 20 Suppl 5:75-8.

Magni F, Rossoni G, Berti F (1988). BN-52021 protects guinea pig heart anaphylaxis. Pharmacol Res Commun 20 Suppl 5:75-8.

6.4.2. Knjige i druge monografije

Autor je osoba(e)

Carlson BM. Human embryology and developmental biology. 3rd ed. St. Louis: Mosby; 2004.

Carlson BM (2004). Human embryology and developmental biology. 3rd ed. St. Louis: Mosby.

Urednik(ci) kao autori

Brown AM, Stubbs DW, editors. Medical physiology. New York: Wiley; 1983.

Brown AM, Stubbs DW, editors (1983). Medical physiology. New York: Wiley.

Poglavlje u knjizi

Blaxter PS, Farnsworth TP. Social health and class inequalities. In: Carter C, Peel JR, editors. Equalities and inequalities in health. 2nd ed. London: Academic Press; 1976. p. 165-78.

Blaxter PS, Farnsworth TP (1976). Social health and class inequalities. In: Carter C, Peel JR, editors. Equalities and inequalities in health. 2nd ed. London: Academic Press; p. 165-78.

Saopštenja sa sastanaka

Harris AH, editor. Economics and health: 1997: Proceedings of the 19th Australian Conference of Health Economists; 1997 Sep 13-14; Sydney, Australia. Kensington, N.S.W.: School of Health Services Management, University of New South Wales; 1998.

Harris AH, editor (1998). Economics and health: 1997: Proceedings of the 19th Australian Conference of Health Economists; 1997 Sep 13-14; Sydney, Australia. Kensington, N.S.W.: School of Health Services Management, University of New South Wales.

Članci sa konferencija

Anderson JC. Current status of chorion villus biopsy. In: Tudenhope D, Chenoweth J, editors. Proceedings of the 4th Congress of the Australian Perinatal Society; 1986: Brisbane, Queensland: Australian Perinatal Society; 1987. p. 190-6.

Anderson JC (1987). Current status of chorion villus biopsy. In: Tudenhope D, Chenoweth J, editors. Proceedings of the 4th Congress of the Australian Perinatal Society; 1986: Brisbane, Queensland: Australian Perinatal Society; p. 190-6.

Disertacija

Cairns RB. Infrared spectroscopis studies of solid oxygen. Dissertation. Berkley, California: University of California, 1965.

Cairns RB (1965). Infrared spectroscopis studies of solid oxygen. Dissertation. Berkley, California: University of California.

6.4.3. Elektronski materijal

Članak u časopisu na internetu

Aboud S. Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs. 2002;102(6). Available from:
<http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>

Aboud S (2002). Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs. 2002;102(6). Available from:
<http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>

7. VARIJACIJE VANKUVERSKOG SISTEMA (MEDICINSKI ČASOPISI)

Medicinski časopisi uopšteno zahtevaju citiranje po pravilima Vankuverskog sistema, ali je veoma važno konsultovati "Uputstva za autore" bilo koje publikacije pre pisanja i podnošenja rada.

Mulford biblioteka medicinske škole u Ohaju (The Mulford Library at the Medical College of Ohio) poseduje opsežnu listu instrukcija za autore od preko 3,000 časopisa iz oblasti zdravlja.

8. MENADŽMENT REFERENCAMA KROZ SOFTVERE ZA CITIRANJE LITERATURE

8.1. Softver za citiranje literature – specijalizovana baza podataka

Softver za citiranje literature zapravo predstavlja specijalizovanu bazu podataka, koja je napravljena za specifične ulazne varijable – *reference* i specifičnu izlaznu varijablu – *popis literature* odgovarajućeg formata - za pisanje naučnih radova.

Osobine softvera o kojima treba voditi računa:

- *Pretraživanje*: Mogućnost softvera da pretražuje sve dostupne akademske i ne-akademske baze podataka.
- *Čuvanje*: Mogućnost softvera da čuva reference koje se mogu prezentovati u nekom standardnom formatu (najbolje da je kompatibilan sa *Word* procesorom).

- *Sistem citiranja referenci*: da sadrži predefinisane zbirke formata časopisa koja se može koristiti za dobijanje adekvatno formatiranog popisa literature kao što je npr. Harvardski or Vankuverski sistem.

8.2. Kako funkcioniše?

- Autor tokom pisanja teksta naučnog rada navodi broj citirane reference koji je zadat od strane softvera.
- Softver pravi duplikat završenog teksta rada. Ovaj duplikat je sa sada pravilno citiranim referencama npr. (Smith, 2002) u formatu po izboru autora.
- Softver pravi i poseban fajl koji sadrži pravilno formatiran popis literature.
- Prethodna dva fajla softver zatim kombinuje u konačan naučni rad sa pravilno citiranom literaturom

8.3. Korisni softveri za citiranje literature

Postoji veliki broj dostupnih softvera za citiranje literatura, od kojih su neki dole-prikazani abecednim redom:

- Bibloscape
- Citation
- EndNote
- GetARef
- JobRef
- Library Master
- Nota Bene
- Papyrus
- ProCite
- Reference Manager
- Refworks

9. KORISNA LITERATURA

- Za definicije i objašnjenja korišćenih pojmova u fus-notama:

Last JM editor (2007) A Dictionary of Public Health, Oxford University Press, Inc.

- Za terminologiju (Višejezični terminološki rečnik bibliotekarstva):

<http://btr.nbs.bg.ac.yu/>

- Za Jednoobrazne zahteve za pripremu rukopisa - NLM veb lokacija:

http://www.nlm.nih.gov/bsd/uniform_requirements.html

- Za kompletne Jednoobrazne zahteve za pripremu rukopisa - ICMJE veb lokacija:

<http://www.icmje.org/>

- Za Listu časopisa indeksiranih u Indeks Medikusu:

http://www.nlm.nih.gov/tsd/serials/terms_cond.html

- Za uputstva autorima radova iz oblasti zdravlja:

<http://www.mco.edu/lib/instr/libinsta.html>

Monash University tutorial: <http://www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/>

Hardin Library reference formats site: <http://www.lib.uiowa.edu/hardin/guides.html>

- Za softvere za citiranje literature:

<http://www.risinc.com>

<http://www.cse.bris.ac.uk/~ccmjs/rmeval99.htm>

<http://www.ukolug.org.uk/links/biblio.htm>

<http://nihlibrary.nih.gov/HOWTO/Refmangr.htm>

<http://www.burioni.it/forum/ors-bfs.htm>